

En defensa del model de les Caixes d'Estalvis i de la seva funció social

Les **Caixes d'Estalvis** del nostre país viuen un **moment de canvis profunds**, tant pel que fa a la seva configuració com al seu règim jurídic, els quals **afecten sensiblement la seva identitat, la seva funció social** i, fins i tot, posen en qüestió la **continuitat** d'aquest model d'entitat financera.

A Justícia i Pau ens preocupa aquesta situació i, per això, volem compartir públicament les nostres reflexions al respecte, amb la intenció de contribuir i promoure el debat ciutadà entorn a aquestes institucions¹.

1. Des dels seus orígens, les Caixes d'Estalvi **han complert i compleixen encara avui una important funció social** i econòmica en el nostre país. Històricament, amb major o menor intensitat segons la capacitat i característiques de cada entitat, les Caixes d'Estalvi han promogut l'estalvi popular, han universalitzat l'accés als recursos i als serveis financers (al nostre país les taxes d'exclusió financera són força baixes), han fomentat dinàmiques empresarials i han contribuït al desenvolupament econòmic local i a l'ús de noves eines financeres. Així mateix, han desenvolupat una tasca social significativa (la denominada *obra social*), a través de la canalització dels superàvits produïts per la seva activitat cap al foment d'iniciatives culturals i educatives, de projectes d'inserció laboral, de lluita contra l'exclusió social, de cooperació al desenvolupament dels països empobrits o de preservació del patrimoni històric, artístic o natural².

2. Aquest model d'entitat financera (no exempt de problemes i dificultats, com després assenyalarem) ha estat possible **gràcies a la seva naturalesa jurídica** d'institucions sense ànim de lucre, governades per actors sense interès lucratiu i obligades estatutàriament a revertir el guanys en favor d'interessos generals.

3. Amb tot, ja fa temps que a Justícia i Pau, com a altres entitats, ens han preocupat **alguns defectes històrics importants** en la pràctica de moltes d'aquestes entitats. Entre aquests defectes trobem en molts casos l'oblit de la

¹ Amb aquesta mateixa intenció, Justícia i Pau s'ha adherit al manifest "En defensa de les Caixes d'Estalvis" promogut per CCOO, CONFAVC, FETS, OCUC, Òmnium Cultural, UCC i UGT, entre d'altres entitats, i que recull idees ben semblants a les que expressarem aquí.

² Aquí cal que deixem constància, a títol d'exemple, que precisament Justícia i Pau compta, entre les institucions que li donen suport, amb la Caixa de Terrassa (actualment UNNIM), la qual fa una aportació anual des de fa anys que contribueix de forma significativa a les nostres activitats.

seva finalitat social en la mateixa pràctica bancària, els nomenaments discutibles o retribució excessiva d'alguns directius, algunes pràctiques financeres o inversions especulatives, poc responsables o poc ètiques, les interferències d'interessos polítics o partidistes en algunes decisions, la canalització de beneficis cap a inversions no del tot justificades, la utilització sovint de l'obra social més com a instrument de publicitat al servei de l'activitat financera (i no a l'inrevès, com hauria de ser) o el mal enfocament en alguns casos d'aquesta obra social cap a finalitats discutibles o poc compromeses cap als sectors més desfavorits.

4. Ara bé, molts d'aquests defectes s'han anat corregint i, en qualsevol cas, un balanç global no pot negar la **contribució al benestar social** que aquestes entitats han fet al nostre país i **que haurien de continuar fent en el futur**.

5. Però actualment aquest model està en perill de desaparició. Com és prou conegut, les greus turbulències que sacsegen els mercats financers a escala mundial des de l'any 2008³, a més de contribuir a generar una profunda crisi econòmica, de la qual encara molts països no s'ha recuperat (com és el cas del nostre), han creat greus problemes per al sector financer. En molts països es va produir la fallida d'entitats financeres importants (algunes de les quals van ser rescatades amb diner públic o nacionalitzades⁴) i, en general, una situació delicada en el sector.

6. En el cas d'Espanya, la punxada de la bombolla immobiliària i ensorrament del sector de la construcció, la persistència de la crisi econòmica, el creixement de la morositat, les dificultats de les entitats financeres per accedir a crèdit exterior, la crisi del deute públic o les creixents exigències internacionals sobre capitalització d'institucions financeres, entre d'altres factors, han situat al **sector financer espanyol en una situació delicada**. D'aquí la disminució important dels actius immobiliaris de bancs i caixes, la publicació d'informes sobre les dificultats que tindrien algunes Caixes per subsistir en cas d'agreujar-se la crisi (*test d'estrès*) o les recents disminucions del valor en borsa de la major part de bancs espanyols.

7. Tot això ha portat al Govern (amb el suport de la majoria del l'arc parlamentari) i al Banc d'Espanya a **impulsar un profund procés reestructuració del sector financer i, en particular, de les Caixes d'Estalvis**. La principal intencionalitat d'aquest procés, segons el Govern, és garantir la subsistència d'aquestes entitats i evitar fallides (una Caixa va haver de ser intervinguda recentment pel Banc d'Espanya), la qual cosa es busca **promovent fusions finançades amb préstecs públics** (d'aquí que la immensa majoria de caixes espanyoles participen ja en processos de fusió) i

³ Turbulències que tenen com a origen un mal funcionament durant anys del mercat financer global, orientat a la especulació massiva sense els adequats controls i límits públics, la qual, a més de promoure una excessiva finançament de l'economia, va crear una bombolla sobre el valor dels actius immobiliaris en molts països. Així, en punxar aquesta bombolla, s'ha fet insostenible el deute exterior (públic i privat) de molts estats i creat problemes econòmics de difícil solució, així com una gran inestabilitat econòmica a Europa però també a escala mundial.

⁴ Aquest rescat amb fons públics d'entitats financeres ha contribuït a generar un deute públic excessiu que posteriorment ha dificultat la capacitat de molts governs per ajudar a superar la crisi econòmica.

reformant el seu règim jurídic (RDL 11/2010, de 9 de juliol), per tal **d'incentivar la seva capitalització amb fons privats**. Això últim s'ha fet amb la creació de les denominades "quotes participatives", les quals, a més de beneficis, donen drets polítics als inversors sobre la gestió de les Caixes i facilitant la constitució de societats anònimes (bancs) per realitzar la seva pràctica financera o per gestionar agrupacions de Caixes (SIP).

8. Malgrat aquests canvis, s'anuncia ara des del Govern una nova reforma legal que podria obligar a les caixes a reconvertir-se en simples fundacions titulars d'accions de bancs mercantils.

9. Aquest procés de fusions i aquesta nova regulació **ens preocupa profundament**, tant per la forma com s'ha impulsat com per les seves conseqüències a mig i llarg termini sobre el model de les Caixes d'Estalvis.

10. D'una banda, aquest procés, malgrat les importants conseqüències de futur per a les Caixes i pel territori on operen, **s'ha fet al marge del necessari debat social** i, en especial, sense la necessària participació de la societat civil, de les entitats del territori on operaven aquestes caixes, dels impositors i dels seus treballadors. Més aviat ens preocupa la influència que poden haver tingut i tenen encara en el procés els interessos dels bancs privats de penetrar en la quota de mercat de les Caixes, que al nostre país arriba encara fins al 50%.

11. Però sobretot ens preocupa aquest procés perquè **posa en perill la identitat de les Caixes d'Estalvis i, en conseqüència, la seva funció social**, ja que comporta la pèrdua de vinculació amb el seu territori històric, la centralització del recursos i del poder econòmic, reduint la participació social en aquestes entitats, així com avançar cap a una mena de privatització. Aquesta és la conseqüència més immediata que es pot derivar de la possibilitat legal que inversors privats adquireixin posicions de control en el govern de l'entitat, més encara si les Caixes esdevenen simples bancs. Aquestes posicions naturalment seran utilitzades en interès de les pròpies estratègies corporatives orientades al lucre.

12. Per tot això, considerem summament necessari i urgent **que s'obri un debat social ampli i seriós**, en el que participin tots els agents econòmics i socials, la societat civil i les diferents administracions, sobre la situació, el paper social i el futur de les Caixes d'Estalvis, debat sense el qual no s'haurien de prendre noves reformes legals en la direcció actual.

13. En tot cas, considerem necessària **la preservació d'aquest model** en els seus aspectes substancials. Entenem que les circumstàncies poden imposar canvis importants, **però seria un greu error donar lloc a la desnaturalització de les Caixes**, tot lliurant-les al control per part de capitals privats. Hi ha altres fórmules que poden aconseguir els mateixos efectes per preservar la solvència d'aquestes entitats sense transformar-les en quelcom semblant a bancs privats.

14. El que cal, doncs, és preservar i protegir la vinculació de les Caixes al territori, reforçar la seva capacitat de promoure l'estalvi, de recolzar l'autònom i la petita i mitjana empresa, garantir una **funció social en les seves inversions**

i en la seva pràctica bancària ordinària (especialment amb la prevenció de l'exclusió financera) i la **participació** de la societat civil en la seva gestió, així com **protegir la seva obra social**, per tal que continuïn afavorint la cohesió social.

JUSTICIA I PAU DE BARCELONA
24 de gener de 2011